

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

***Значення практичної підготовки у формуванні
професійних компетентностей***

Матеріали міжфакультетського навчально-методичного семінару

Тернопіль, 2025

Редакційна колегія

Андрій Кузишин, декан географічного факультету, професор, доктор геог. наук
(відповідальний редактор)

Іван Каплун, керівник виробничої практики ТНПУ

Ярослав Мариняк, доцент кафедри географії України і туризму, канд. геог. наук

Петро Ладика, завідувач кафедри теорії і методики олімпійського та професійного спорту, доцент, канд. Наук з фізичного виховання та спорту

Сергій Задворний, доцент кафедри географії України і туризму, канд. геог. наук

Віктор Шандригось, декан факультету фізичного виховання, доцент, майстер спорту, канд. з фіз. вих. та спорту

Інна Поплавська, завідувач кафедри географії України і туризму, канд. геог. наук
(відповідальний секретар)

*Друкується за рішенням Науково-методичної комісії географічного факультету
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
протокол № 4 від 25 листопада 2025 р.*

Актуальні питання практичної підготовки майбутніх фахівців: Матеріали міжфакультетського навчально-методичного семінару. Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2025. 46 с.

У збірнику наукових праць включені тексти доповідей викладачів Тернопільського національного педагогічного університету з широкого спектру теоретичних і прикладних питань організації та проведення практик для студентів освітніх програм, підготовка за якими здійснюється в університеті, розкрито зміст та теоретико-методичні підходи до проведення практик.

Для викладачів закладів вищої освіти, науковців, докторантів, аспірантів, студентів, учителів і всіх зацікавлених.

Тексти представлено у авторській редакції мовою оригіналу. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат і інших відомостей.

Адреса редакційної колегії:

Географічний факультет

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

вул. М. Кривоноса, 2

м. Тернопіль, 46027

Тел.: +38 035 436154

e-mail: cesk.tnpu@gmail.com

РАДІЙНА ПРАКТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЖУРНАЛІСТА: ЗМІСТ, МЕТОДИКА, РЕЗУЛЬТАТИ

*Наталія Дащенко,
доцент кафедри журналістики*

У сучасних умовах розвитку аудіомедій, зростання ролі подкастингу та цифрового радіомовлення практична підготовка з радіожурналістики набуває особливого значення. Вона забезпечує формування базових і спеціалізованих компетентностей, які неможливо сформувати лише теоретичним навчанням. Реальне редакційне середовище дозволяє студентам опанувати навички пошуку, запису та обробки аудіоінформації, удосконалити дикцію, розвинути слухове мислення й уміння працювати з технікою. Важливо, що саме практика сприяє становленню професійної відповідальності та медіаетичної культури. Тому аналіз змісту, завдань і результатів радійної практики є актуальною науково-методичною проблемою. Зміст навчальної практики з пресової і телевізійної спеціалізації бакалаврів журналістики висвітлено у публікаціях Н. Дащенко та Н. Білої [1; 2].

Мета повідомлення – проаналізувати зміст і структуру радійної практики, визначити її роль у формуванні професійних компетентностей журналіста та охарактеризувати ефективні методичні підходи до організації практичної діяльності студентів у радіоредакції.

Освітня програма «Журналістика» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в ТНПУ передбачає навчальну практику у друкованій пресі, онлайн-виданнях, у пресслужбах, на телебаченні і радіо. Для методичного забезпечення розроблено наскрізну [3] та робочі програми навчальної та виробничої практики, розроблено та розміщено у системі Moodle методичні матеріали, зокрема: програми практики за видами медіа, обов'язки студента під час практики, журналістські стандарти та безпека журналіста під час воєнного стану, звітні документи практики, критерії оцінювання матеріалів практики.

На третьому курсі студентам пропонується проходити практику на радіо, оскільки вони вивчили навчальний предмет «Журналістський фах: радіовиробництво і радіорежисура». Для цього розроблено **Програму практики зі спеціалізації на радіо**.

Мета і завдання практики: ознайомлення з роботою одного із підрозділів загальнонаціональної чи регіональної радіоорганізації, її форматом, структурою та функціональними обов'язками творчих працівників; набуття практичних навичок у створенні інформаційних / аналітичних матеріалів на радіо; вивчення

роботи редакції новин, процесу їх випуску; набуття навичок використання журналістської радіоїної техніки; набуття досвіду роботи в одному з тематичних підрозділів редакції; ознайомлення зі специфікою монтажу на радіо; збирання матеріалу для написання курсової роботи у формі інформаційного продукту (підготовленого або реалізованого).

Зміст практики: ознайомлення з діяльністю підрозділу загальнонаціональної чи регіональної редакції (з концепціями основних рубрик, радіоциклів, творчо-технологічним процесом утілення сценарію в передачу, особливостями прямоетерних програм (зі студії і з місця події), особливостями тематичного планування); типом мовлення радіостанції; плануванням сітки мовлення; організацією мовного дня (особливості побудови ранкових, денних, вечірніх і нічних відрізків мовлення, програм вихідного дня; поєднання у програмі різних типів мовлення, форм передач, жанрів); вивчення структури редакції та організації роботи інформаційної редакції радіокомпанії (служби новин), планування роботи редакційних служб та управління ними; опанування ролі інтерв'юера (вибір теми, об'єктів, учасників, написання тексту та підводки); набуття практичних навичок зі збирання інформації та написання новинних повідомлень і самостійних інтерв'ю та репортажів; підготовка власного етерного продукту (в інформаційних та аналітичних жанрах); ознайомлення з особливостями творчої поведінки та оволодіння навичками роботи радіожурналіста у прямому етері; закріплення й поглиблення теоретичних знань із вивчених дисциплін.

За час практики студент повинен:

- ознайомитися зі структурою, функціональними обов'язками творчих працівників радіоорганізації (підрозділу радіоорганізації);
- ознайомитись зі специфікою слухацької аудиторії і визначити, наскільки радіостанція задовольняє її попит на певний тип інформації;
- ознайомитися з технічним оснащенням радіостудії;
- виробити вміння працювати з мікрофоном, зокрема у запису й у прямому етері, з іншою технікою, що забезпечує транслявання в радіоетері;
- ознайомитися з процесом випуску новин на радіо;
- готувати редакційні оригінали, брати участь у редагуванні новин;
- підготувати до етеру не менше шести власних матеріалів з урахуванням формату радіостанції.

У результаті практики студент повинен:

- знати засади організації роботи радіоорганізації, внутрішні документи, що регламентують її діяльність;

- визначити обсяг інформаційного радіомовлення радіостанції; основні джерела інформації; структуру і штат редакційного колективу; службові обов'язки працівників відділу інформації;
- знати теорію і практику журналістської творчості, організацію роботи редакції новин, техніку їх випуску;
- уміти працювати з електронними базами даних, паперовими документами, зверненнями та запитам слухачів, готувати до випуску дайджестові матеріали;
- засвоїти методику пошуку інформації в інтернеті та технології перевірки цієї інформації;
- набути практичних навичок збирання матеріалу для інформаційних етерів, роботи на виїзді (на місці події), проведення інтерв'ю на радіо та його використання в новинному сюжеті;
- набути навичок написання новинних сюжетів;
- знати радійну техніку та вміти з нею працювати;
- уміти планувати сітку мовлення на день, тиждень з урахуванням формату радіостанції та співвідношенням робочий / вихідний день;
- уміти складати порядок денний новинного випуску, планувати роботу відділу;
- брати участь в обговоренні журналістських матеріалів в авторських блогах;
- подати у документації характеристику, звіт, щоденник практики та не менше шести власних матеріалів (на мобільних носіях пам'яті), що вийшли в етер (рекомендовані жанри – радіозамітка, радіозвіт, репортаж, коментар).

Практика на радіо є ключовою для формування професійних компетентностей журналіста, оскільки саме в реальних етерних умовах студент опановує швидко й точну роботу з інформацією, набуває навичок живого мовлення та аудіокомунікації. Вона дає змогу освоїти технічні аспекти радіовиробництва – запис, монтаж, роботу з етерним обладнанням. Крім того, практика формує відповідальність, стресостійкість і здатність працювати в команді, що є невід'ємними складниками професійної майстерності журналіста.

Під час радійної практики студент працює з базовими інформаційними жанрами: радіозаміткою, радіозвітом, репортажем і коментарем. Саме вони формують ядро професійних компетентностей журналіста і відображають специфіку оперативного аудіовисвітлення подій. Радіозамітка навчає майбутнього журналіста чіткості, лаконічності й уміння передавати головні факти в стислому форматі, що є основою новинного мовлення. Радіозвіт дозволяє оволодіти навичками структурованого викладу події з поясненнями та деталями, формуючи здатність аналізувати інформацію і доносити її до слухача

зрозуміло й логічно. Репортаж, як жанр живого емоційно забарвленого мовлення, розвиває спостережливість, уміння працювати на місці події та передавати атмосферу події через звук, що є ключовою компетентністю радіожурналіста. Коментар формує навички роботи з експертними оцінками, вміння ставити запитання, відбирати релевантні фрагменти інтерв'ю і забезпечувати аналітичну складову етерного продукту. Саме завдяки роботі з цими жанрами студент здобуває комплексний досвід, необхідний для створення професійних аудіоматеріалів, які відповідають стандартам точності, оперативності та виразності радіомовлення.

У процесі проходження практики важливим є наставництво викладача, призначеного методистом. Саме він покликаний супроводити, консультувати студента. При цьому суттєвим є застосування методичних підходів до організації практичної діяльності студентів у радіоредакції (з урахуванням змісту програми практики). Ефективними у співпраці викладача-методиста, журналіста-наставника і студента-практиканта спеціальності «Журналістика» вважаємо подані далі підходи.

Модульно-поетапний підхід. Практична підготовка вибудовується у певній послідовності: від ознайомлення з редакцією та її форматом до виконання окремих журналістських операцій, а далі до самостійного створення етерного продукту. Такий підхід забезпечує поступове ускладнення завдань, дозволяє студенту закріпити базові навички (пошук інформації, робота з джерелами, запис синхронів), а згодом – перейти до більш професійних дій (підготовка сюжетів, випуск новин, робота в прямому етері).

Навчання через діяльність. Студент занурюється у реальний редакційний процес: бере участь у новинних нарадах (п'ятихвилинках), їде на події, записує інтерв'ю, монтує сюжети, готує матеріали до етеру. Це дозволяє «прожити» професійну ситуацію і сформувати практичні навички, які не можна засвоїти виключно теоретично: голосове мовлення, технічний запис, синхронізацію звуку, оперативне редагування.

Кероване наставництво. Особиста взаємодія з досвідченим редактором або радіожурналістом особливо важлива. Наставник демонструє робочі алгоритми, коментує помилки, дає рекомендації щодо структури сюжету, логіки подачі, роботи з голосом і технікою. Такий підхід забезпечує корекцію вмінь «тут і тепер» і сприяє формуванню професійної етики й відповідальності.

Ротація видів діяльності. Студент послідовно проходить різні етапи роботи радіоредакції – інформаційну службу, репортерську роботу, монтаж, прямоетерні студійні блоки. Ротація дає змогу побачити повний цикл створення аудіопродукту, зрозуміти взаємодію між підрозділами та оволодіти широким

спектром компетентностей (від підготовки тексту до роботи з етерним обладнанням).

Освоєння жанрової палітри радіожурналістики. Виконання завдань у жанрах радіозамітки, звіту, репортажу, коментаря формує різні професійні навички: лаконічність, структурованість, емоційну виразність, аналітичність, уміння працювати з експертами. Методично важливо забезпечити поступове освоєння жанрів – від простіших до складніших.

Практика рефлексії та самоаналізу. Після кожної роботи студент аналізує отриманий матеріал: сильні сторони, композиційні помилки, точність фактів, якість монтажу, подачу голосом. Рефлексивний щоденник чи короткі письмові самооцінки дають змогу побачити власний професійний прогрес.

Інтеграція технічних і творчих навичок. Ефективна методика передбачає поєднання творчої частини (продумування структури сюжету, підбір синхронів) із технічною (запис, монтаж, робота над етерною програмою). Так студенти розуміють, що радіожурналістика – це комплексна діяльність, де важливі і технічна грамотність, аналітичне / публіцистичне подання інформації.

Робота в команді та участь у редакційних процесах. Включення студентів у наради, колективне обговорення, дискусії і редагування матеріалів привчає їх до командного обміну думками, дотримання термінів та узгодження контенту з редакційними вимогами. Це формує навички професійної комунікації й медіалогіки.

Практичний алгоритм денного завдання студента під час проходження радійної практики (Таблиця 1) сприятиме ефективній самоорганізації праці. Він охоплює повний цикл роботи над інформаційним матеріалом – від планування до підбиття підсумків.

Таблиця 1

Алгоритм денного завдання студента під час радіопрактики

№ з/п	Вид діяльності	Зміст діяльності
1.	Ранкова нарада та визначення теми	участь у новинній нараді; вибір теми або події для висвітлення; уточнення формату матеріалу (замітка, звіт, репортаж, коментар); погодження завдання з редактором
2.	Підготовка до виїзду або дослідження теми	збір базової інформації (бекграунд, попередні новини, офіційні джерела); визначення ключових питань для героя чи експерта; підготовка техніки: перевірка диктофона, мікрофона, карт пам'яті, заряд батарей; формування плану запису (послідовність синхронів, локації)
3.	Збирання інформації на місці події	запис інтерв'ю або коментарів; фіксація атмосферних звуків (ambient sound) для репортажу; отримання оперативних коментарів свідків, організаторів, офіційних осіб; уточнення фактів, дат, цифр, прізвищ для уникнення помилок

4.	Підготовка та написання тексту матеріалу	аналіз зібраної інформації; вибудова композиції сюжету: ліди, основні блоки, синхрони; написання тексту з урахуванням формату радіо: лаконічність, чіткість, темпоритм; узгодження тексту з редактором
5.	Запис і монтаж матеріалу	начитка тексту в студії або в польових умовах; добір синхронів, шумів, музичних перебивок (за потреби); технічний монтаж сюжету (обрізання, чистка, вирівнювання звуку); підготовка фінального аудіофайлу відповідно до етерних вимог
6.	Передача матеріалу до етеру	завантаження сюжету в редакційну систему; повідомлення редакторів або черговому журналісту про готовність; внесення матеріалу до сітки мовлення (за потреби)
7.	Отримання фідбеку та аналіз роботи	коротке обговорення матеріалу з редактором: сильні сторони, недоліки, технічні помилки; внесення коригувань у разі потреби; запис у щоденнику практики результатів роботи й висновків щодо професійного зростання

Ще одним важливим методичним інструментом в організації та проходженні практики на радіо може бути структурований чек лист (Таблиця 2), який можна використовувати щодня або як загальний контроль виконання програми практики. Цей контрольний список – це перелік завдань, дій або пунктів, які необхідно перевірити, виконати або врахувати. Він призначений для самоорганізації, систематизації роботи, уникнення помилок, відстежування і забезпечення повноти процесу, заощадження часу.

Таблиця 2

Чеклист студента-практиканта на радіо

№ з/п	Блок	Зміст і форми роботи
1.	Організаційний	– ознайомився з редакцією, її структурою та форматом мовлення; – пройшов інструктаж щодо техніки безпеки та роботи з обладнанням; – має доступ до студії, монтажною та редакційних ресурсів; – ознайомився з внутрішніми інструкціями та графіком мовлення
2.	Планування роботи	– відвідав ранкову нараду; – обрав тему дня та погодив її з редактором; – визначив жанр матеріалу (замітка, звіт, репортаж, коментар); – підготував план роботи: джерела, локації, спікери
3.	Підготовка техніки	– перевірів диктофон / студійний мікрофон; – переконався в достатній кількості пам'яті та заряду батарей; – налаштував рівень запису; – перевірів наявність картки пам'яті, кабелів, навушників
4.	Збір інформації	– зібрав базову інформацію з відкритих джерел; – підготував запитання для інтерв'ю; – записав синхрони/коментарі; – зафіксував атмосферні звуки (для репортажу); – перевірів факти, дати, прізвища
5.	Підготовка матеріалу	– написав текст сюжету відповідно до жанру; – побудував логічну структуру (лід / основна частина / фінал);

		– узгодив текст з редактором; – врахував формат радіостанції
6.	Запис і монтаж	– начитав текст чітко та технічно правильно; – добрав якісні синхрони; – виконав монтаж: очищення звуку, вирівнювання рівнів; – перевірів готовий файл (відсутність шумів, пауз, помилок)
7.	Передача матеріалу	– завантажив матеріал у редакційну систему; – передав редактору або черговому журналісту; – переконався, що матеріал включено у сітку мовлення – зберіг копію у своєму архіві (для звіту)
8.	Самооцінка та рефлексія	– отримав фідбек від редактора; – зафіксував висновки у щоденнику практики; – позначив власні сильні сторони та напрями покращення; – оцінив виконання денного плану (1–2 матеріали)
9.	Документація практики	– записи у щоденнику практики щодня; – збір власних матеріалів (аудіофайлів, текстів); – упорядкування чернеток інтерв'ю, підводок, монтажних листів; – формування звіту практики

Висновки. Практична підготовка на радіо є ключовою складовою формування професійних компетентностей майбутнього журналіста, оскільки забезпечує поєднання теоретичних знань із реальним досвідом роботи в медіасередовищі. Вона дозволяє студентам освоїти повний цикл створення аудіоконтенту – від пошуку та збирання інформації до запису, монтажу та підготовки матеріалів до етеру, що відповідає вимогам сучасної журналістики. Робота з основними радіожанрами (радіозаміткою, радіозвітом, репортажем, коментарем) сприяє розвитку лаконічності, структурності, емоційної виразності та аналітичності, що є необхідними рисами професійної майстерності журналіста. Практика в редакції також розвиває володіння технікою, уміння працювати з мікрофоном, записувальними пристроями й монтажними програмами. Важливим результатом є формування відповідальності, стресостійкості та вміння діяти в обмежених часових рамках, зберігаючи точність і достовірність інформації. Ефективними є методичні підходи, побудовані на поступовому ускладненні завдань, наставництві, ротації видів діяльності та щоденній рефлексії. Таким чином, радійна практика забезпечує комплексне професійне зростання студента, формує цілісне бачення редакційного процесу й суттєво підвищує рівень його готовності до подальшої журналістської діяльності.

Список використаних джерел

1. Дашченко Н. Л. Зміст навчальної практики з пресової спеціалізації бакалаврів журналістики. *Практична підготовка ЗВО: стан, виклики, перспективи* : Матеріали міжфакультетського навчально-методичного семінару. Тернопіль : Вектор, 2019. С. 68–75.
2. Дашченко Н. Л., Драган-Іванець Н. В. Вивчення дисципліни із телевиробництва та структура навчальної практики з телевізійної спеціалізації бакалаврів журналістики. *Нові підходи до організації та ефективного проведення практик в кризових умовах* : Матеріали міжфакультетського навчально-методичного семінару. Тернопіль : Вектор, 2020. С. 15–21.
3. Наскрізна програма практичної підготовки здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Журналістика» спеціальності С7 Журналістика галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / розробник: Н. Л. Дашченко. 2025. 28 с.